

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 22 april 1937 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring i vissa avseenden av barnavårdslagen m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 271, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Andersson* i Dunker hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning om dels sådan ändring av nu gällande »barnavårdslagar», att barnavårdsnämnderna erhålla ökad befogenhet att ingripa mot föräldrar och särskilt att arbetsföreläggande finge göras även utan att ekonomiska synpunkter vore avgörande, dels ock rörande möjligheten och lämpligheten av att staten i större utsträckning än nu bidrager till kostnaderna för utackordering av barn omhändertagna för skyddsuppfostran.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av statens inspektör för fattigvård och barnavård, varjämte utskottet lämnat svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och svenska landstingsförbundet tillfälle att yttra sig.

För innehållet i de i anledning härav avgivna yttrandena lämnas redogörelse nedan.

Utskottet kommer att behandla de båda i motionen berörda spörsmålen vart för sig.

A. Ökad befogenhet för barnavårdsnämnderna att ingripa mot föräldrar.

I motionen göres gällande, att barnavårdsnämnderna för närvarande i många fall underlåta att omhändertaga barn för skyddsuppfostran även då en dylik åtgärd i och för sig vore befogad. En orsak härtill vore, att barnavårdsnämnderna sakna tillräckliga möjligheter att ingripa mot föräldrar, som genom försumlighet, dåliga exempel eller annorledes utgöra en fara för barnens sedliga utveckling. Svårigheter skulle även ofta yppa sig att

få sådana föräldrar intagna på arbetshem. Detta vore beroende på att enligt 72 § barnavårdslagen arbetsföreläggande för närvarande kan ske endast om vederbörande undandrager sig att fullgöra den ersättningsskyldighet, som åvilar honom för kostnaden för omhändertaget barn under 16 år. Enligt motionären borde huvudvikten ej alltid läggas på att föräldrarna icke fullgöra sin ersättningsskyldighet, utan såväl intagande på arbetshem som även andra lämpliga åtgärder borde kunna vidtagas enbart på grund av försummelserna mot barnen. Som exempel på vilka andra åtgärder, som kunde tänkas ifrågakomma, nämnes i motionen, att en om skötseln av hem och barn okunnig moder borde kunna omhändertagas i syfte att på lämpligt sätt bibringas kunskaper härutinnan.

För belysning av det sålunda i motionen berörda spørsmålet får utskottet lämna följande redogörelse.

Utskottet vill till en början fästa uppmärksamheten på vissa bestämmelser i lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd (*barnavårdslagen*).

Enligt 22 § åligger det barnavårdsnämnd att vidtaga åtgärder beträffande

- a) barn under sexton år, som i föräldrahemmet misshandlas eller utsättes för allvarlig vanvård eller annan fara till liv eller hälsa;
- b) barn i sagda ålder, som på grund av föräldrarnas lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att fostra barnet är i fara att bliva vanartat;
- c) barn under aderton år, som befinnes vara så vanartat, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för dess tillrättaförande; samt
- d) person i åldern mellan aderton och tjuuguett år, som befinnes vara hemfallen åt ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande.

Finner barnavårdsnämnden sådant förhållande föreligga, som i 22 § a) — c) sägs, äger nämnden, i den mån omständigheterna därtill föranleda, vidtaga en eller flera av vissa, i 23 § 1 mom. angivna åtgärder, bland annat tilldela föräldrarna en allvarlig förmaning att bättre uppfylla sina plikter mot barnet samt erinra dem om de påföljder, vilka, där rättelse ej vinnes, kunna inträda enligt lagen.

Enligt 23 § 2 mom. hör barnavårdsnämnd, som beslutat åtgärd, varom talas i 1 mom., förordna om övervakning av den, mot vilken åtgärden skall riktas. Nämnden äger emellertid förordna om övervakning även utan att åtgärd enligt 1 mom. vidtagits.

Om barnavårdsnämnden finner de i 23 § anvisade åtgärderna vara gagnlösa eller om sådana åtgärder vidtagits utan att rättelse vunnits, bör nämnden, enligt 24 § 1 mom., omhändertaga den, varom är fråga, för att bereda

honom en efter hans egenskaper och utveckling lämpad behandling (*skydds-
uppfostran*) enligt i 4 kap. meddelade bestämmelser.

Enligt 29 § 1 mom. äger barnavårdsnämnd, efter medgivande av föräldrarna, för *samhällsvård* omhändertaga barn under sexton år, som vistas hos föräldrarna och på grund av deras sjukdom, liknöjdhet eller oförmåga eller eljest i hemmet rådande förhållanden är utsatt för nöd, utan att likväl sådant fall föreligger som i 22 § avses, dock endast under den förutsättning, att nödtillståndet icke annorledes avhjälpes.

Är missförhållande, som avses i 22 § eller 29 § 1 mom., beroende därpå, att någon av föräldrarna är hemfallen åt missbruk av rusgivande medel eller för ett lastbart eller oordentligt levnadssätt eller gör sig skyldig till grovt missbruk eller grov försummelse vid utövande av vårdsnaden om barnet, bör barnavårdsnämnden, enligt 30 §, göra anmälan härom hos nykterhetsnämnd, polismyndighet eller domstol för vidtagande av åtgärd, som av det anmärkta förhållandet kan finnas påkallad och enligt lag ankommer på nämnda myndigheter.

72 § barnavårdslagen är i de delar, som torde vara av särskilt intresse i förevarande sammanhang, av följande lydelse:

Skyldig att efter föreläggande av barnavårdsnämnden inställa sig till och efter sin förmåga fullgöra honom å fattigvårdsanstalt eller eljest anvisat arbete är

a) den, som av lastbarhet, vårdslöshet, lättja eller liknöjdhet så försummar sina skyldigheter mot sitt barn, som ej fyllt sexton år, att skyddsuppfostran eller samhällsvård måste beredas detta, och tillika undandragit sig fullgörandet av den honom härför åliggande ersättningsskyldighet, samt

b) den, som enligt av domstol meddelat slutligt utslag eller skriftligt, av två personer bevitnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till sitt barn, som ej fyllt sexton år, men av lättja eller liknöjdhet underlåter att fullgöra denna plikt och härigenom föranleder sådan försämring av det uppehälle och den uppfostran, som lagligen tillkomma barnet, att särskild åtgärd mot den försumlige prövas påkallad för att framtvinga underhållsskyldighetens fullgörande.

Den arbetsskyldige må kvarhållas å anstalten eller i arbetet, intill dess grundad anledning föreligger till antagande, att han skall söka efter förmåga fullgöra sina skyldigheter mot barnet; dock må han ej kvarhållas i oavbruten följd under längre tid än ett år.

I *fattigvårdslagstiftningskommitténs* den 19 april 1921 avgivna *betänkande med förslag till lag om den offentliga barnavården* hade upptagits bestämmelser (§§ 116 och 117) om straff i vissa fall för den, som av grov vårdslöshet vanvårdar barn, och för föräldrar, som försumma sin underhållsplikt mot sina barn.

I den till 1924 års riksdag avlåtna propositionen, nr 150, med förslag till lag om samhällets barnavård förklarade föredragande departementschefen, statsrådet Malm, att han icke kunde tillstyrka ovannämnda i kommitténs

förslag upptagna bestämmelser. I anslutning härtill anförde departementschefen, bland annat, följande:

Utan tvivel har kommittén anförts vissa beaktansvärda skäl till stöd för lagbestämmelser i den av kommittén föreslagna riktningen. Men å andra sidan kunna allvarliga betänkligheter resas mot att i barnavårdslagen intaga straffbestämmelser av den innebörd kommittén föreslagit. Stadgandet i 116 § utgör sålunda en komplettering, såvitt angår barn, av strafflagens bestämmelser om vållande till kroppsskada. Det är avsett dels att avhjälpa bristen på straffbestämmelse för det fall, då någon av grov vårdslöshet vanvårdar barn, så att därav uppstår ringare kroppsskada än i 14 kap. 12 § sägs och dels att möjliggöra en strängare bestraffning av vållande till kroppsskada, varom förmåles i nämnda lagrum, än nu kan ådömas. Med kammarrätten är jag ense därom, att ett dylikt stadgande har sin plats i strafflagen.

Den i kommittéförslagets 117 § upptagna bestämmelsen om straff för föräldrars försummelse att fullgöra underhållsskyldighet mot barn är helt och hållet främmande för vår nuvarande lagstiftning. Helt visst är en dylik bestämmelses införande i en speciallag av beskaffenhet att väcka betänklighet. Härtill kommer, att frågan om konkurrens mellan denna straffbestämmelse, å ena, och arbetsföreläggande enligt 102 § i kommittéförslaget och 71 § fattigvårdslagen, å andra sidan, icke synes hava blivit på ett tillfredsställande sätt löst, i det, enligt vad i motiven uttalas, arbetstvång icke utesluter straffpåföljd. Ett och samma förfarande från föräldrarnas sida kan sålunda föranleda antingen arbetstvång eller straff eller bådadera. Detta kan enligt min mening icke anses tillfredsställande.

Av vad ovan anförts framgår, att jag icke anser mig kunna tillstyrka de i 116 och 117 §§ av kommitténs förslag upptagna bestämmelserna. Icke heller lär det kunna ifrågasättas att i nu förevarande sammanhang i strafflagen införa stadganden av sålunda föreslaget innehåll.

Vad åter beträffar försummelse av försörjningsplikten torde genom de i 72 § föreslagna bestämmelserna om arbetsskyldighet ett synnerligen verkamt och på fattigvårdens område med framgång begagnat medel hava anvisats för framtvängande av denna plikts fullgörande.

Riksdagen hade intet att erinra mot departementschefens uppfattning.

Utskottet vill vidare erinra om att *befolkningskommissionen* i sitt den 4 december 1936 avgiva betänkande i sexualfrågan (stat. off. utr. 1936: 59. sid. 141—145) berört spörsmålet om en vidgad och förbättrad fostran till familjeliv och föräldraskap. Kommissionen har förklarat sig ämna senare under sitt arbete upptaga till närmare utredning, på vilka vägar en dylik fostran skall i högre grad och på ett mera tillfredsställande sätt kunna byggas i vårt skolväsen och vår folkbildning och hur jämväl andra — enskilda och offentliga — organ i samhället skola kunna nyttiggöras i detta viktiga syftes tjänst.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har i sitt över motionen avgivna yttrande anförts bland annat:

Den av motionären förfäktade åsikten att barnavårdsnämnderna i många fall skulle undandraga sig att omhändertaga barn för skyddsuppfostran, då

en sådan åtgärd eljest vore av behovet påkallad, anser jag mig icke kunna dela. Om en sådan underlåtenhet verkligen förekomme i någon nämnvärd omfattning, skulle detta självfallet icke få passera oanmärkt. Utan att vilja förneka möjligheten av att enstaka fall av här åsyftat slag förekommit och kunna förekomma, synas mig varken i motionen eller eljest hava anförts skäl, som berättiga till ett påstående av ovannämnda innebörd. Till stöd för en motsatt uppfattning om barnavårdsnämndernas sätt att fullgöra sina åligganden i detta hänseende synes mig kunna åberopas den enligt barnavårdsstatistiken fortgående ökningen av antalet för skyddsuffostran omhändertagna barn.

Denna utvisar följande siffror:

Omhändertagande enligt 22 §.

	Städer			Lundsbygd		
	1928	1931	1934	1928	1931	1934
22 § a)	215	398	418	608	847	958
22 § b)	861	932	1 016	1 058	1 229	1 358

Ehuru jag sålunda ej kan instämma med motionären i ovannämnda hänseende, är även enligt min mening den i motionen berörda frågan om samhällets rätt att i uppfostrande syfte vidtaga åtgärder mot omhändertagna barns föräldrar förtjänt av uppmärksamhet. Det i motionen anförda exemplet på sådana åtgärder — okunniga mödrars bibringande av insikter i skötseln av hem och barn — torde giva en antydning om motionärens syften i detta hänseende. Otvivelaktigt synes mig vara, att motionären här träffat en punkt, till vilken i vår tid med all rätt ett starkt intresse knyter — frågan om väckande och stärkande av föräldrarnas känsla av ansvar för barnen och deras utveckling.

Efter att ha framhållit de möjligheter, som enligt gällande bestämmelser i barnavårdslagen förefinnas angående ingripande mot föräldrarna, fortsätter inspektören:

Detta bör emellertid enligt min mening icke få lägga hinder i vägen för en utveckling i den riktning, som antydes i motionen. Dock måste jag härvid göra en bestämd reservation mot att *tvångsåtgärder* eventuellt skola komma i fråga. Det resultat, man här vill vinna, torde nämligen bliva vida bättre, om åtgärderna kunna företagas i fullt samförstånd med den, mot vilken de riktas.

Jag anser mig sålunda i och för sig icke hava något att erinra mot vad motionären i förevarande avseende hemställt, men finner mig likväl böra ifrågasätta, om ej resultatet av befolkningskommissionens överväganden i ämnet bör avvaktas.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet anser, att motionären knappast rätt bedömt innebörden av nu gällande bestämmelser om föreläggande av arbete. Härom yttrar förbundet följande:

Motionären uttalar, att arbetsföreläggande borde få göras »även utan att ekonomiska synpunkter voro avgörande». Visserligen anläggas vid arbetsföreläggande ekonomiska synpunkter såväl i § 72 a) barnavårdslagen, däri

föreläggandet bl. a. grundas på att kommunen under angivna omständigheter haft utgifter för vederbörandes barn som icke fyllt 16 år, som i § 72 b), enligt vilket lagrum i angivna fall föreläggande må göras, då vederbörande försummat sin underhållsskyldighet utan att dock kommunen haft utgifter för barnet. Vid tillämpningen av bestämmelserna i fråga äro dock ekonomiska synpunkter ingalunda de enda och de avgörande. Arbetsföreläggandets uppgift är icke att skaffa samhället ersättning för utgiven kostnad utan att förmå den försörjningspliktige att för framtiden fullgöra sina plikter mot de anhöriga. Genom omhändertagandet har barnavårdsnämnden vållats kostnader för barnet, och föräldrarna kunna alltså i enlighet med nyss anförda bestämmelser i § 72 a) föreläggas arbete, om de undandraga sig fullgörandet av den dem åliggande ersättningsskyldigheten härför. Arbetshemmen för kvinnor äro så anordnade, att t. ex. en moder, som på grund av sin okunnighet eller vårdslöshet orsakar, att hemmet blir uselt skött och barnen vanvårdade, där kan få lära sig att sköta hem och barn. Skulle det i särskilt fall icke vara lämpligt att ombesörja sådan moders intagning i arbetshem, föreligger ej hinder att nämnden ordnar för hennes mottagande i annan anstalt eller enskilt hem; sistnämnda åtgärd är dock i regel förenad med kostnader för kommunen, vilket ju icke är fallet, om hon intages i arbetshem. Vad som nu sagts om kvinnor är givetvis tillämpligt även i fråga om män.

Därefter anför förbundet vidare:

Motionären synes hysa goda förhoppningar om möjligheterna för att genom uppfostran av föräldrarna och närmast modern kunna skapa goda hem. Tyvärr ge erfarenheterna från arbetshemmen vid handen, att förväntningarna i fråga om resultatet av den rent uppfostrande sidan av hemmens verksamhet icke få ställas höga. Detta torde för övrigt gälla om alla tvångsåtgärder för uppfostran av vuxna människor. Bättre kunna utsikterna vara, om åtgärderna kunna vidtagas utan tvång, i fullt samförstånd med vederbörande. Det torde någon gång ha förekommit att kommunen låtit en moder, som visat sig sakna förmåga att sköta hemmet, genomgå en hushållsskola. I dylika fall äro utsikterna för en verklig uppräckning av hemmet betydligt bättre än när åtgärder vidtagas med tvång.

I anslutning till det anförda förklarar förbundet sig icke kunna tillstyrka den i motionen föreslagna utredningen.

Svenska stadsförbundets styrelse har likaledes avstyrkt bifall till motionen samt till stöd härför anført:

Styrelsen vill icke förneka, att behov av strängare bestämmelser angående arbetsföreläggande icke så sällan gör sig gällande, men måste ställa sig avvisande beträffande en omläggning av bestämmelserna i den riktning, motionen anvisar. Då det förutsättes, att moder, som vansköter hem och barn, skulle kunna omhändertagas för att på lämplig inrättning få lära sig sköta såväl hem som barn, synes detta till en början innebära ett väl långt gående ingrepp i den personliga friheten, i vart fall om förutsättningarna icke närmare preciseras. Det allmännas kostnader för omhändertagande av barnen torde redan nu vara så stora, att man måste tveka att därutöver framkalla nya utgifter för åtgärder, som ofta nog torde bli föga effektiva.

Svenska landstingsförbundets styrelse yttrar:

De i föreliggande motion avhandlade spörsmålen synas vara värda allt beaktande. Det kan sålunda inträffa fall, där det skulle vara önskvärt, att barnavårdsnämnderna erhålla ökad befogenhet att ingripa mot föräldrar, som sakna förutsättningar att rätt värda och fostra sina barn. Man måste emellertid enligt styrelsens mening vara synnerligen försiktig, när det gäller att på detta område öka samhällets befogenheter att ingripa i de enskilda medborgarnas liv. Det vill synas, som om man i stället för dylika ingrepp i första hand bör söka få till stånd bättre förhållanden genom en upplysningsverksamhet, som syftar till en vidgad och förbättrad föräldrafostran. Befolkningskommissionen har riktat uppmärksamheten på detta betydelsefulla spörsmål i sitt betänkande i sexualfrågan och anmält, att ärendet i ett senare betänkande kommer att upptagas till utförligare behandling.

Svenska landskommunernas förbund har tillstyrkt en utredning i motionens syfte, under förmälan, att brist i gällande lagstiftning nog finge anses finnas i de avseenden motionären framhållit.

Det i motionen berörda spörsmålet om väckande och stärkande av föräldrars ansvarskänsla för barnen är enligt utskottets mening förtjänt av stor uppmärksamhet. Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår har emellertid befolkningskommissionen i sitt betänkande i sexualfrågan uttalat, att kommissionen har för avsikt att senare under sitt arbete till närmare utredning upptaga frågan, på vilka vägar en fostran till familjeliv och föräldraskap skall i högre grad och på ett mera tillfredsställande sätt än vad för närvarande är fallet kunna inbyggas i vårt skolväsen och vår folkbildning och hur jämväl andra — enskilda och offentliga — organ i samhället skola kunna nyttiggöras i detta viktiga syftes tjänst. Det synes utskottet, som om den av befolkningskommissionen sålunda planerade utredningen skulle vara ägnad att främja syftet med förevarande motion. Under sådana förhållanden och då utskottet icke känt sig övertygat om behovet och lämpligheten av en särskild utredning i enlighet med de av motionären angivna riktlinjerna har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka motionen i förevarande del. *Utskottet.*

B. Högre statsbidrag till kostnaderna för utackordering av barn, omhändertagna för skyddsuppfostran.

Såsom en ytterligare orsak till att barnavårdsnämnderna underlåta att omhändertaga barn för skyddsuppfostran anföres i motionen, att det nu utgående statsbidraget till de därmed förenade kostnaderna vore alltför lågt.

Utskottet vill till en början i korthet redogöra för gällande bestämmelser om statsbidrag till kostnaderna för skyddsuppfostran och vissa andra därmed sammanhängande förhållanden.

Enligt kungl. kungörelsen den 8 maj 1925 om statsbidrag till vissa kostnader enligt barnavårdslagen m. m. i dess genom kungl. kungörelsen den 30 november 1934 ändrade lydelse äger barnavårdsnämnd, som enligt 22 § d) barnavårdslagen för skyddsuppfostran omhändertagit en person mellan 18 och 21 år, vilken hemfallit åt ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnads-sätt m. m., att för utgift i samband därmed erhålla ersättning av staten. Statsbidrag utgår vidare för andra minderåriga, som äro omhändertagna för skyddsuppfostran. Om vederbörande ej överlämnats till skyddshem, utgår bidraget till kommunen (barnavårdsnämnden) med 50 kronor, om barnet är i enskilt hem, och med 80 kronor, om det är på barnhem, allt per år. För skyddshemselev utgår statsbidraget till styrelsen för skyddshemmet med 200 kronor per år, om eleven vistas på hemmet, eljest med 50 kronor. — Kommunen i sin ordning har att för en till skyddshem överlämnad person erlægga årlig avgift, som utgör 1 000 kronor för elev, som vistas på hemmet, och eljest 300 kronor. Av avgiften skall nämnden själv vidkännas respektive 300 och 75 kronor. Återstoden erhålles av landstinget, och vad som kunnat uttagas av enskild delas lika mellan kommunen och landstinget.

Primärkommunerna hava icke ålagts att inrätta barnavårdsanstalt. Där- emot åligger det landsting (stad utanför landsting) att eventuellt i förening med annat landsting (stad) inrätta skyddshem för vanartade; för en del speciella grupper av vanartade anskaffas dock skyddshem av staten. Emeller- tid hava statsmakterna år 1936 i anslutning till ett av skyddshemssakkun- niga år 1935 framlagt förslag beslutat, att staten skall av landstingen över- taga dem nu åvilande uppgifter och kostnader beträffande skyddshemmen, vilket beslut skall träda i full tillämpning från och med den 1 januari 1940.

Detta beslut avsåg däremot ej att medföra någon lindring i kommunernas kostnader för barn, omhändertagna för skyddsuppfostran. Till de årliga driftkostnaderna vid skyddshemmen skulle sålunda vederbörande barna- vårdsnämnd bidra med 300 kronor för elev samt med 75 kronor för vill- korligt utskrivna elev. Dessutom skulle av nämnden erläggas ett beklädnads- bidrag av 200 kronor för varje nyintagen elev.

Den 24 januari 1936 beslöt Kungl. Maj:t tillsätta en kommitté, benämnd *kommunalskatteberedningen*, med uppdrag att i enlighet med vissa av före- dragande departementschefen, statsrådet Wigforss, i statsrådsprotokollet för nämnda dag angivna riktlinjer verkställa utredning rörande den kommunala beskattningen jämte därmed sammanhängande frågor. I statsrådsprotokollet heter det bland annat:

Den utveckling, som särskilt under de senaste årtiondena ägt rum inom olika områden av samhällslivet, har icke kunnat undgå att taga sig uttryck i en stark stegring av de kommunala utgifterna. Samtidigt som kommunerna nödgats åtaga sig nya uppgifter av maktpåliggande och kostnadskrävande

natur, hava kraven på den kommunala verksamhetens effektivitet över huvud taget blivit allt större. Vål har staten genom speciella förvaltningsbidrag i betydande utsträckning tagit sig an finansieringen av åtskilliga till kommunerna hänskjutna bestyr samt även därutöver trätt hjälpende emellan genom att tilldela synnerligt skattetyngda kommuner understöd, men dessa åtgärder hava icke visat sig tillräckliga för att åvägabringa den lättnad och utjämning av det kommunala skattetrycket, som allmänt erkännes vara av behovet påkallad. Härför torde — såsom redan skatteutjämningsberedningen framhöll i sitt under 1932 avgivna principbetänkande — i främsta rummet erfordras ett avlyftande från kommunerna av kostnaderna för vissa uppgifter. Vid den nya utredningen av kommunalskattefrågan bör därför ånyo upptagas till övervägande frågan om erforderliga jämkningar i den nuvarande fördelningen av samhällsuppgifterna mellan staten och kommuner av olika ordning. Med hänsyn till dessa uppgifters mångskiftande natur låter det sig icke göra att på detta stadium uppdraga några bestämda gränser för denna omprövning. Emellertid bör uppmärksammas, att icke en eventuell överflyttning av uppgifter kommer att förorsaka minskad effektivitet eller bristande sparsamhet vid deras handhavande; särskilt viktigt är detta, om i något fall beslutanderätten skulle befinnas icke lämpligen kunna förbindas med skyldighet att till någon mera väsentlig del bära de utgifter, som föranledas av besluten.

Inom beredningen har utarbetats ett utkast rörande fördelningen av kostnaderna för fattigvården och barnavården. Beredningen har i detta utkast förklarat sig icke ha kunnat undgå att finna, att åtgärder vore starkt av behovet påkallade för att vinna lindring i särskilt de skattetyngda kommunernas kostnader för fattigvård och barnavård. Att helt och hållet överflytta primärkommunernas kostnader för sådana ändamål till stat eller landsting hade beredningen ansett sig ej kunna förorda. Beredningen hade övervägt, huruvida ett system, enligt vilket kommunerna tillerkändes bidrag till viss del av berörda kostnader, skulle giva bättre resultat, därvid beredningen diskuterat två alternativa möjligheter.

Ville man utforma bidragslinjen med hänsyn tagen främst till skattetrycket inom de olika kommunerna och sålunda i huvudsakligt syfte att främja skatteutjämning mellan kommunerna, måste enligt beredningen avgörande betydelse tillmätas kommunalskattens storlek inom vederbörande kommun. Därjämte måste tydligen hänsyn tagas till storleken av kommunens kostnader för fattigvård och barnavård. Med dessa utgångspunkter framkom beredningen till ett alternativ, enligt vilket statsbidrag skulle utgå till varje kommun, vars kostnader för nämnda ändamål under ett kalenderår med större eller mindre del överstege antalet skattekrönor och skatteören för samma år, dock endast där den utdebiterade kommunalskatten uppginge till visst minimibelopp (*alternativ 1*).

Frågan om bidrag till kommunerna för ifrågavarande ändamål kunde emellertid enligt beredningen behandlas även från den ståndpunkten, att fattigvården och barnavården såsom en statens angelägenhet borde i sin helhet bekostas av statsverket samt att — om detta av praktiska skäl befundes icke görligt

— staten i vart fall borde bestrida viss del av kostnaderna. I så fall borde fasta bidrag i princip utgå till alla kommuner, vilka fått vidkännas kostnader för de ändamål, varom här är fråga (*alternativ II*). Ville man anordna statsbidraget enligt den senare linjen, kunde man enligt beredningen tänka sig bidrag till varje kommun med ett fixt belopp för varje i kommunen mantalskriven person, vilket obestridligen i tillämpningen bleve enklast. Ansåges en differentiering i fråga om statsbidragen vara erforderlig även vid det senare alternativet, syntes beredningen en möjlighet vara att verkställa en gruppering av rikets kommuner med hänsyn till risken för inträffande fattigvårds- och barnavårdsfall. Reglerna för statsbidragets bestämmande torde enligt beredningens mening böra kompletteras med en föreskrift, att bidraget i intet fall finge överstiga viss del av de kostnader, för vars täckande bidraget skulle utgå. Ej heller torde det böra få förekomma, att bidraget per skattekrona räknat överstege viss del av den för året beslutade utdebiteringen inom kommunen.

Utkastet har varit utremitterat till vissa myndigheter och sammanslutningar, varefter spörsmålen varit föremål för ytterligare behandling inom beredningen.

Vid 1936 års riksdag har frågan om ändrad fördelning mellan staten och kommunerna av kostnaderna för fattigvård och barnavård motionsledes upptagits.

Sålunda yrkades *dels* i motionen I: 288 att utredning skulle ske bland annat rörande hemortsrättens avskaffande samt helt eller delvis förståtligande av fattigvården och *dels* i motionerna II: 58 och 59 att utredning skulle ske och förslag framläggas till sådan ändring i fattigvårdslagen och barnavårdslagen att alla nuvarande hemortsbestämmelser slopades, att i stället inskrevs i lagen, att varje svensk medborgare hade hemortsrätt i Sverige, utan angivande av någon särskild kommun, samt att staten betalade 75 % av alla fattigvårds- och barnavårdskostnader, som av därtill av staten utsedd kontrollmyndighet godkänts.

Andra lagutskottet, som behandlade dessa motioner, erinrade i utlåtande nr 35 om de för kommunalskatteberedningen meddelade direktiven och framhöll, att beredningen torde komma att taga ställning till frågorna om fattigvårdens och barnavårdens fullständiga eller delvisa förståtligande; vidare erinrade utskottet om de s. k. organisationsakkunnigas betänkande, vari frågan om fattigvårdsprocesserna behandlats, samt om det uppdrag, som den 28 februari 1936 lämnats åt en särskild kommitté att verkställa revision av, bland annat, lagstiftningen rörande mantalsskrivning, vilken lagstiftning ägde betydelse för frågan om hemortsrättsförvärv i fattigvårdshänseende. Då de spörsmål, som berörts i motionerna, således på grund av utredningar redan vore eller torde bliva föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, ansåg sig utskottet icke böra hemställa till riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära ytterligare utredning.

Motionerna föranledde ej heller någon riksdagens åtgärd i nu berörda avseenden.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet samt svenska landstingsförbundets styrelse ha i sina till utskottet avgivna yttranden under hänvisning till kommunalskatteberedningens arbete avstyrkt den i motionen påyrkade utredningen.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har därjämte yttrat bland annat:

Huruvida en höjning av statsbidraget i och för sig kan anses motiverad, är ett spörsmål, som knappast låter sig besvaras utan närmare utredning. En synpunkt, som enligt min mening ej bör förbises, är att ett högre statsbidrag till kostnaderna för skyddsuppfostran *kan* fresta till vidtagande av denna åtgärd även i fall, då omhändertagande för samhällsvård bort ske. Så skedde veterligen i flera fall under den första tiden av den nuvarande statsbidragskungörelsens giltighet. Visserligen torde ett sådant förfaringssätt merendels vara utslutet genom de strängare förutsättningar, som äro uppställda för beslutet om omhändertagande för skyddsuppfostran, och barnavårdskonsulenternas granskningsplikt i fråga om ansökningarna om statsbidrag torde verka i samma riktning. Å andra sidan kan det emellertid i många fall bereda barnavårdsnämnderna svårigheter att klart konstatera, om ett fall är att hänföra till 22 § a) (skyddsuppfostran) eller 29 § 1 mom. (samhällsvård).

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet har anfört bland annat:

Det må erinras om, att det motiv, som torde ligga till grund för nu utgående statsbidrag, är av helt annan art än de av motionären anförda skälen. Fattigvårdslagstiftningskommittén hade föreslagit, att statsbidrag skulle utgå för varje utackorderat barn och utgick därvid ifrån det angelägna uti, att åt barnen skulle väljas verkligt goda och lämpliga hem. Detta förslag bifölls emellertid endast i avseende på barn, omhändertagna för skyddsuppfostran. Frågan om anskaffandet av goda fosterhem befinner sig numera i ett helt annat läge än vad då var fallet, och kostnaderna för utackordering torde i regel vara desamma oavsett om omhändertagandet gäller skyddsuppfostran eller samhällsvård. Härtill kan läggas, att vissa fall av samhällsvård enligt 29 § 1 mom. kunna vara närstående till fall av skyddsuppfostran, och att därför de av motionären för statsbidrag vid skyddsuppfostran åberopade motiven även kunna åberopas för vissa samhällsvårdsfall. Av det sagda torde framgå, att en utvidgning av statens bidragsskyldighet icke gärna kan inskränkas till barn, omhändertagna för skyddsuppfostran.

Svenska landstingsförbundets styrelse har anfört, att en ökning av statsbidraget till ifrågavarande kostnader i och för sig förefölle väl motiverad.

Svenska stadsförbundets styrelse har uttalat, att någon anledning till erinran från kommunalt håll mot motionärens krav på ökat statsbidrag för ifrågavarande ändamål givetvis icke finnes. Under hänvisning till att nu gällande bestämmelser om statsbidrags utgående endast för några år sedan

erhållit sin nuvarande utformning har styrelsen emellertid avstyrkt bifall till motionen.

Svenska landskommunernas förbund har tillstyrkt utredning. Såsom skäl härför har förbundet i huvudsak anfört:

Såsom motionären framhåller kunna utgifterna för barn, omhändertagna för skyddsuppfostran, bliva synnerligen betungande för en ekonomiskt svag kommun. Det är alls icke uteslutet, att en dylik kommuns kostnader för ett fåtal barn kunna komma att belöpa sig till 1 à 2 kronor per skattekrona. Ett utvidgat statsbidragssystem skulle säkerligen ge lagstiftningen större effektivitet, enär barnavårdsnämnderna i så fall bleve i tillfälle att vid prövningen av fråga om omhändertagande låta vårdbehovet vara den utslagsgivande synpunkten, vilket givetvis är lagstiftningens egentliga mening, och icke låta sig influeras av sådana för sakens ordnande i princip ovidkommande omständigheter såsom framförallt ekonomiska. För övrigt är det ju ett betydande ekonomiskt intresse för staten, att lagstiftningen tillämpas effektivt. Man vill ju genom skyddsuppfostringsåtgärderna skapa samhällsdugliga individer och förhindra dem att komma i konflikt med strafflagen. När detta händer, torde de kostnader, som härav uppstå för staten, mången gång bli kostsammare än de åtgärder, som på ett tidigare stadium hade bort vidtagas. Fråga är, om man ej bör anse, att alla de åtgärder, som stå i samband med omhändertagande för skyddsuppfostran, äro av renodlat statligt intresse. Om staten för tillgodoseende av detta vill anlita den kommunala organisationen, bör staten också i större utsträckning än vad fallet nu är svara för kostnaderna.

Utskottet. Av de ovan återgivna direktiven för kommunalskatteberedningens arbete framgår, att beredningen har att vid fullgörandet av sitt uppdrag taga under omprövning, bland annat, frågan om erforderliga jämkningar i den nuvarande fördelningen av samhällsuppgifterna mellan staten och kommuner av olika ordning. Då den av motionären berörda frågan i ett större sammanhang är föremål för kommunalskatteberedningens uppmärksamhet, har utskottet icke funnit skäl föreslå riksdagen att i anledning av motionen göra någon framställning till Kungl. Maj:t i förevarande hänseende.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad utskottet ovan (sid. 7 och 12) anfört får utskottet hemställa:

A. Beträffande frågan om ökad befogenhet för barnavårdsnämnderna att ingripa mot föräldrar:

att motionen i förevarande del icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

B. Beträffande frågan om högre statsbidrag till kostnaderna för utackordering av barn, omhändertagna för skyddsuppfostran:

att motionen i förevarande del icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 april 1937.

På andra lagutskottets vägnar:

IVAR ÖSTERSTRÖM.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Linder, Tamm, Norman, Knut Petersson, Sten, Ekströmer och Holstenson**;

från andra kammaren: herrar *Österström, Olovson, Pettersson i Hällbacken, Johanson i Hallagården, Molander, Sandström i Sollefteå, Hermansson och Thorell.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Johanson* i Hallagården, som anselt att utskottet bort förorda en förutsättningslös utredning av föreliggande frågor.
